

Дорошенко Лариса Володимирівна, начальник навчально-методичного відділу Полтавського обласного центру перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій

Реалізація мовної політики держави при підвищенні кваліфікації державних службовців

Досконале знання державної мови, постійна турбота про піднесення її престижу й функціонування в усіх сферах суспільного життя – одна із складових комплексу особистісних якостей і рис характеру свідомого громадянина. Якби трансформації не переживало суспільство, яку б зовнішню чи внутрішню політику не провадила влада, беззаперечним фактом є те, що мова була й залишається основним елементом на кожному з етапів виникнення та розвитку держави. Становлення народу тісно пов'язане з формуванням його мови. Мовна система складна і багатогранна, обслуговує всі сфери нашого життя – від побутової до офіційно-дипломатичної.

Будучи однією з основних ознак державності, мова забезпечує, зокрема, соціально-комунікативні взаєностосунки на рівні побутового, професійного, навчального та інших видів спілкування, інформаційний обмін на внутрішньому та міждержавному просторі, а мовна політика значною мірою формує концепцію реалізації державної політики в цілому.

Так, згідно зі статтею 10 Конституції України, державною мовою в Україні проголошено українську мову. Відповідно до тлумачення окремих положень цієї українській мові надано правовий статус обов'язкового спілкування в публічних сферах суспільного життя, тобто в тих сферах, які «охоплюють насамперед сфери здійснення повноважень органами законодавчої, виконавчої і судової влади, іншими державними органами та органами місцевого самоврядування (мова роботи, актів, діловодства і документації, мова взаємовідносин цих органів тощо)» [1].

Узагальнення різних підходів дозволило установити, що професійна компетентність є інтегративною якістю особистості, яка визначає здатність фахівця розв'язувати проблеми та завдання, що виникають у реальних

ситуаціях професійної діяльності в органах державної влади з опорою на наявні знання, уміння, навички, особистісні якості, життєвий досвід, цінності та здібності, представлені у вигляді сукупності компетенцій, у т. ч. мовних (інформаційних, комунікативних).

Важливою складовою професійної компетентності державних службовців в умовах інформатизації суспільства є мовна компетентність.

Проблема мовної компетенції тісно пов'язана з поняттям соціальної компетенції. Р.Хінш та С.Вітман [2] зазначають, що соціальна компетенція – стрижнева кваліфікація у професійній діяльності. Суть соціальної компетенції виявляється в тому, що люди можуть досягати позитивних результатів за допомогою когнітивних, емоційних і моторних способів поведінки в ситуаціях соціальної взаємодії. Зрозуміло, що така соціальна взаємодія неможлива без мови.

Державний службовець під час виконання своїх безпосередніх обов'язків виступає в різних комунікативних ролях: веде ділове листування, складає проекти постанов, договори й угоди, спілкується з іншими державними службовцями та громадянами різного рівня. Недотримання та порушення державним службовцем мовних норм може стати причиною непорозуміння, викликати заперечну реакцію у співрозмовника і негативно позначитися на його подальшій кар'єрі. Оскільки мова і мовлення обслуговують усі види діяльності державного службовця, розрізняють мовну і мовленнєву компетенції.

Мовна компетенція – це засвоєння, усвідомлення мовних норм, що склалися історично в фонетиці, лексиці, граматиці, орфоєпії, семантиці, стилістиці та адекватне їх застосування в будь-якій людській діяльності в процесі використання певної мови. Мовна компетенція – це інтегративне явище, що охоплює цілу низку спеціальних здібностей, знань, умінь, навичок, стратегій і тактик мовної поведінки, установок для успішного здійснення мовленнєвої діяльності в конкретних умовах спілкування. Цей вид компетенції властивий високоосвіченій, культурній людині, сформованій особистості. Мовленнєва компетенція – це вміння адекватно і доречно

практично користуватися мовою в конкретних ситуаціях (висловлювати свої думки, бажання, наміри, прохання тощо), використовувати для цього як мовні, так і позамовні (міміка, жести, рухи) та інтонаційні засоби виразності мовлення [1, с 3].

Ідеї підвищення мовної культури мають бути основними в діяльності держслужбовців. При формуванні змісту мовної культури та запровадженні її в межах предметно-тематичної моделі в навчальний процес слід дотримуватися принципу послідовності та безперервності. При цьому на основі попереднього тестування потрібно виявляти прогалини у знаннях і відповідно формувати навчальні групи та модулі. Для реалізації позанавчальної форми діяльності можуть застосовуватись найрізноманітніші форми та методи роботи.

Одне з головних завдань мовної політики у системі підвищення кваліфікації кадрів державних органів влади – адекватно реагувати на вимоги часу та формувати відповідно до них потреби в навчанні. Саме тому викладачі Полтавського обласного центру і перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій для підвищення мовної (мовленнєвої) грамотності та культури спілкування держслужбовців використовують традиційні і нетрадиційні методи навчання (тренінги, ділові ігри, лекції з елементами тренінгу та ін.), які більше активізують слухачів, розвивають індивідуальні здібності, ерудицію й уяву, сприяють діалогу з викладачем, виявленню часом суперечливих проблем. Питання мови включені до навчально-тематичних планів підвищення кваліфікації за професійними програмами (де розглядаються, зокрема, такі теми, як: «Професійна лексика та граматичні форми підготовки управлінських документів» – лекція з елементами тренінгу; «Мовне законодавство в Україні. Мова ділових паперів» – практичне заняття; «Поняття корпоративної культури та етики. Культура ділового спілкування» – лекція з елементами тренінгу), короткостроковими семінарами, ґрунтовно розглядаються під час постійно діючого тематичного семінару «Ділове українське мовлення та

документування управлінської діяльності. Електронне урядування», де слухачі актуалізують та поглиблюють знання, практичні навички за такими розділами мовознавчої науки як орфографія, граматики, пунктуація та ін.

Крім того, до програми тематичного постійно діючого семінару «Формування регіонального лідера-управлінця» включені теми для удосконалення прийомів усного ділового спілкування, як-от: «Риторика як основа професійної діяльності. Способи мовленнєвого впливу та мистецтво аргументації» – ділова гра; «Аудиторія: секрети публічної комунікації. Публічний виступ як важливий засіб комунікації переконання» – ділова гра; «Складові процесу ділової комунікації» – практичне заняття (з елементами тренінгу).

Таким чином, спрямованість державної політики на зміцнення позицій української мови не лише у повсякденному житті, а й у сфері державного управління сприятиме розкриттю нових горизонтів для розвитку країни взагалі і суспільства зокрема, виведенню України на рівень світових зразків, долучення її до кращих моделей ефективного державотворення шляхом упровадження консолідуючої мовної політики. Одне з головних завдань мовної політики в системі підвищення кваліфікації кадрів державних органів влади – адекватно реагувати на вимоги часу та формувати відповідно до них потреби в навчанні.

Список використаних джерел:

1. Конституція України. – К. : Право, 1998. – 86 с.
2. Артюшкіна Л.М. Мовленнева компетентність як складова комунікативного процесу державних службовців [Електронний ресурс] / Л.М.Артюшкіна, О.М. Рудь. – Режим доступу :http://soippo.narod.ru/documents/konf_zhuk/artushkina.
3. Приходько О.Л. Мовна культура державних службовців як науково-теоретична проблема[Електронний ресурс] / О.Л.Приходько. – Режим доступу :<http://www.academy.gov.ua/ej/ej2/txts/ds/05polsnp.pdf>